

Nr 209.

Av herr **Holmgren**, om anslag till viss ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel.

Den nu gällande marinordningen baserar sig som bekant på 1925 års försvarsbeslut. Den totala styrka och effektivitet, vid vilken flottan enligt detta beslut skulle vidmakthållas, fick sin detaljutformning i anseende till såväl fartygsslag och fartygstyper som antalet fartyg av särskilt tillkallade sakkunniga, vilka i december 1926 framlade ett betänkande och förslag rörande ersättningsbyggnad för flottan.

I detta förslag till vidmakthållande av effektiviteten hos det försvar till sjöss 1925 års riksdag ansett att vårt land bör äga säges bl. a. följande, som i detta sammanhang synes värt att framhålla.

»Grundvalen för sjövapnets hela organisation utgöres av flottans fartygsbestånd. Förutsättningen för att denna grundval skall bliva så fast som möjligt är, att en planmässigt ordnad, kontinuerlig förnyelse av fartygsmaterielen kommer till stånd. Härigenom vinnes önskvärd stabilitet i fråga om sjöförsvarets utgifter ävensom i personalorganisationen och i arbetsförhållandena på varven samt möjlighet att genom praktisk tillämpning ständigt tillgodogöra sig fartygsbyggnadsteknikens framsteg. Därtill kommer, att besparingar i fartygsbyggnadskostnaderna kunna ernås, genom att omfattningen av fartygsbyggandet i god tid preciseras.

Kostnaden för fartygsbeståndets förnyelse bör beräknas efter vissa livslängder för de olika fartygstyperna och så långt möjligt utgå med jämnt fördelade årsanslag. Särskilda omständigheter, såsom av den rådande marinpolitiska situationen eller andra orsaker betingat påskyndande av byggnadsverksamheten, ävensom teknikens utveckling eller inträffande prisfluktuationer kunna visserligen föranleda variationer i det årliga anslaget, men så länge organisationen i sin helhet äger statsmakternas godkännande, bör ett med hänsyn till hela kostnaden för fartygsbeståndets förnyelse fixerat genomsnittsbelopp — flottans totala årskvot — vara att med säkerhet påräkna för flottans ersättningsbyggnad.»

Med utgångspunkt från vissa bestämda livslängder för de olika fartygstyperna beräknade de sakkunniga de årliga kostnaderna för flottplanens genomförande till 9,2 milj. kr. under en första 5-årsperiod och 11,9 milj. kr. under en andra 5-årsperiod. För dessa kostnader skulle landet sålunda kunna planmässigt vidmakthålla en kustflotta räknande: 4 pansarskepp, 8 jagare, 8 vedettbåtar, 9 ubåtar och 1 flygplankryssare.

1927 års riksdag godtog den av de sakkunniga föreslagna sammansättningen av kustflottan; den hade vidare »intet att erinra mot det ersättningsbyggnadsprogram, som av de sakkunniga framlagts». Detta allmänna uttalande gällde hela 10-årsperioden. Vad beträffar de definitiva kostnaderna band sig riksdagen endast för den första 5-årsperioden. För den andra perioden avstod riksdagen — också i enlighet med de sakkunnigas förslag — från att fixera de definitiva kostnaderna; byggnadsplanen borde granskas, med hänsyn till eventuellt behov av modernisering och revidering, omedelbart före sagda periods inträdande.

Flottplanen fullföljdes under de fyra första åren men för det femte, budgetåret 1932/33, minskades anslaget för ersättningsbyggnad med 3.916.000 kr.

Den andra periodens (1933/34—1937/38) byggnadsprogram skulle enligt ersättningsbyggnadssakkunniga omfatta ett pansarskepp, två jagare, fyra vedettbåtar och fyra undervattensbåtar typ B (minundervattensbåtar) till en sammanlagd kostnad av 59.400.000 kr. jämnt fördelad med 11.880.000 kr. på varje år.

Genom nådigt brev den 22 april 1932 anbefalles marinförvaltningen att efter samråd med chefen för marinstaben verkställa undersökning, huruvida med hänsyn till utvecklingens krav och föreliggande förhållanden en revision av det i propositionen nr 145 till 1927 års riksdag framlagda programmet för ersättningsbyggnad för flottan kunde anses påkallad samt till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för resultatet av denna granskning ävensom det förslag, som därav kunde föranledas.

Resultatet av undersökningen framlades den 26 november 1932. I densamma föreslogs ingen annan ändring av ersättningsbyggnadssakkunniges program än att i stället för fyra undervattensbåtar av B-typ skulle byggas tre undervattensbåtar av A-typ (torpedundervattensbåtar) och en undervattensbåt av B-typ, bägge typerna något modifierade i jämförelse med de sakkunnigas förslag, samt att vedettbåttypen skulle modifieras. Under åberopande av den förebragta utredningen föreslogo myndigheterna, att Kungl. Maj:t måtte, med framläggande för 1933 års riksdag av den enligt ovan reviderade planen för sjöstyrkornas organisation ävensom det reviderade ersättningsbyggnadsprogrammet för andra skedet, föreslå riksdagen att besluta att ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel, omfattande nybyggnad av ett pansarskepp, två jagare, fyra vedettbåtar och fyra undervattensbåtar, skulle äga rum under budgetåret 1933/34—1937/38 eller eventuellt under budgetåren 1933/34—1938/39.

Över detta förslag avgav, enligt vad som framgår av 1932 års statsverksproposition, 1930 års försvarskommission den 16 december 1932 utlåtande och anförde därvid att kommissionen icke ansåg det lämpligt att redan då, innan den avsedda allsidiga utredningen av försvarsfrågan slutförts, taga definitiv ståndpunkt till ett ersättningsbyggnadsprogram, som omspände en följd av

år. Intill dess förenämnda utredning föreläge, syntes från fall till fall böra avgöras, vilket byggnadsarbete, som i första hand borde komma till utförande.

Kungl. Maj:t föreslog i 1933 års statsverksproposition ett belopp av 3.624.000 kr., fördelade med 1.700.000 kr. för första perioden och 1.924.000 kr. för andra perioden. Riksdagen beslöt i enlighet härmed. Riksdagen anvisade emellertid av anslagen för arbetslöshetens bekämpande 7 milj. kr., för vilka medel skulle påbörjas byggandet av en jagare, en undervattensbåt av A-typ och en undervattensbåt av B-typ. Av den andra periodens byggnadsprogram har sålunda anbefallits påbörjandet av två jagare, en undervattensbåt av A-typ och en undervattensbåt av B-typ, under det att programmet icke fastställts beträffande ett pansarskepp, fyra vedettbåtar och två undervattensbåtar av A-typ.

Det anslag, som för budgetåret 1934/35 skulle erfordras för ett efter den 1 juli 1934 programenligt fullföljande av ersättningsbyggnaden, d. v. s. upp-rätthållandet av 1925 års försvarsordning i vad flottan angår, belöper sig för första perioden till 2.216.000 kr. och för andra perioden — programenligt anslag — till 11.880.000 kr. jämte innevarande budgetårs underskott 2.956.000 kr. (11.880.000 — 1.924.000 + 7.000.000) eller sammanlagt 17.052.000 kr.

I årets statsverksproposition begär regeringen för flottans ersättningsbyggnad *dels* 1.706.000 kr. för likvidering av första periodens byggnader, på vilka en besparing av c:a 510.000 kr. uppstått, *dels* 2.026.000 kr. för fullföljande av arbetena på den jagare, för vars påbörjande medel anvisades föregående år under fjärde huvudtiteln. Under anslag till allmänna arbeten föreslås vidare utgå 4.077.000 kr. för fortsättande av föregående år påbörjade arbeten å en jagare och två undervattensbåtar. Eller i allt 7.789.000 kr. Som av det anförda framgår har en ganska betydande förskjutning ägt rum av anslagsbeviljandet till sjöförsvaret, vilket rubbar ersättningsbyggnadsplanen i sin helhet. Densamma är uppgjord med vissa bestämda förutsättningar med avseende å kustflottans sammansättning och fartygens livslängder. Ett förskjutande av nybyggnaden eller utsträckande av densamma under längre tid än som beräknats medför att kustflottan icke kan vidmakthållas med de för fartygen fastställda livslängderna, vilka redan av ersättningsbyggnadssakkunnige äro högt tilltagna. Vidare omintetgöres helt den planmässighet i fråga om kontinuerlig förnyelse av fartygsmaterielen och därmed sammanhängande stabilitet i arbetsförhållandena å varven m. m., som man avsåg vinna med ett fastslaget nybyggnadsprogram.

För varje år som går utan att återhämtning av den planenliga men efter-satta anslagsbeviljningen vinnes försämrats kustflottans fartygsbestånd och reduceras ytterligare vår försvarskraft till sjöss på ett sätt som undan för undan blir svårare och dyrare att reparera.

De yttre förhållandena motivera på intet vis ett eftersättande av det program-enliga vidmakthållandet av vårt sjöförsvaret. De båda mest markanta oros-härdarna i världen beröra länder med gränser vid Östersjön. När trots Na-

tionernas förbunds fredsbevarande strävanden och trots nedrustningskonferensen de flesta länder oavbrutet stegra sina rustningar inför förment krigshot vid den ena eller båda av dessa oroshärdar, torde ingen kunna påstå, att läget i Östersjön är lugnt och säkert, vilket bör utgöra en maning till oss att åtminstone söka vidmakthålla vårt fartygsbestånd. Vi böra ha ögonen öppna för det förhållandet, att Östersjön vid en uppkommande krigisk konflikt lätt kan bli ett tillslutet hav, där vår förmåga att hålla oss utanför konflikten och hävda vår rätt till ett neutralt och självständigt handlande i väsentlig grad kommer att vara beroende av den styrka vi besitta till sjöss.

Denna styrkas kärna utgöres av artillerifartygen, flottplanens pansarskepp (vilka kanske hellre borde benämnas pansarkryssare eller kustkryssare), enär dessa fartyg så länge de äga grövre kanoner än andra maktens kryssare äro de enda som kunna hjälpa fram minor och ubåtar till verkan och freda våra kuster mot anfall, i samverkan med de andra vapen inom kustflottan. Artillerifartyget kan också, om teknikens framsteg bli utnyttjade, givas den starkaste motståndskraften mot skador från vapen under, på och över vattnet och det kan givas ett sådant artilleri som med stor effektivitet kan insättas mot mål såväl på vattnet som i luften. Det måste därför anses ytterst angeläget för upprätthållandet av kustflottans värde såsom operativ enhet, att den planerade ersättningsbyggnaden av det fjärde artillerifartyget, som avsetts ingå i kustflottan i stället för den 26 år gamla Oscar II, även sättes igång.

De tryckta tiderna kunna icke anses motivera inskränkningar på detta område, enär ersättningsbyggnaden för flottan måste anses erbjuda ett synnerligen behjärtansvärt tillfälle till beredande av arbete åt skeppsbyggnadsindustrien och därmed sammanhängande industrier, då ju 80—85 procent av de för ersättningsbyggnaden anvisade medlen gå till arbetslöner.

Vad försvarskommissionens pågående utredning om vårt behov av försvarskrafter beträffar, torde böra beaktas, att dess resultat icke synes komma att bli föremål för riksdagens behandling förrän så pass långt fram i tiden att det vad flottan beträffar blir aktuellt först i fråga om den flottplan, som kan tänkas bli uppgjord att gälla sedan den nu gällande utlöpt, d. v. s. efter 1938, varpå ytterligare en del år komma att förflyta innan behövligen ersättningsbyggen av beslutade fartyg bli färdiga. Det kan fastmer anses, att om riksdagen nu icke beviljar medel för den gällande försvarsordningens vidmakthållande inom beslutad organisatorisk ram, så kan härigenom av ekonomiska skäl försvarskommissionens arbete bli föregripet.

Fördenskull påyrkar jag,

att ersättningsbyggnad av krigsfartygsmateriel, omfattande förutom två jagare och två ubåtar, till vilkas påbörjande medel redan anvisats, ett pansarskepp, fyra vedettbåtar och två undervattensbåtar, skall äga rum under budgetåren

1934/35, 1937/38. För budgetåret 1934/35 bör fördenskull utöver av Kungl. Maj:t äskade medel anvisas ett belopp av 9.263.000 kr., för vilka medel under instundande budgetår påbörjas ersättningsbyggnad för pansarskeppet Oscar II och två vedettbåtar.

Ovan berörda belopp synas kunna tagas ur för arbetslöshetens lindrande anslagna medel.

Stockholm den 22 januari 1934.

Bj. Holmgren.
